

<https://doi.org/10.15407/fd2023.03.049>
УДК 130.2

Ольга ГОМІЛКО, доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник відділу філософії культури, етики та естетики Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, 01001, Київ, Трьохсвятительська, 4.
olga.gomilko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8762-9191>

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: ПОЛІТИКА ВОУК ЧИ НАЦІОНАЛЬНЕ ПРОБУДЖЕННЯ?

Статтю присвячено деколонізації української культури як важливого чинника націотворення в європейській перспективі. Водночас деколонізація є актуальним трендом у західній академічній думці, котрий втілюється в соціальній активності, зокрема в русі воук та культурі скасування. Постколоніальні дослідження стали полем інтелектуальної битви. Ці дослідження проводять нову лінію фронту в культурних війнах. Переосмислення західної культури у світі її імперського експансіоністського минулого визначає мету деколонізації. Однак тенденція до політизації руху воук та культури скасування містить ризики розхитування базових цінностей західної культури — свободи думки та верховенства права, тоді як деколонізація української культури має інше призначення. На відміну від культурної деколонізації в західних країнах, культурна деколонізація в Україні спрямована на легітимацію сучасних європейських цінностей (Лісабонська угода 2007 р.) шляхом подолання «російськоорієнтованої» (євразійської) традиції мислення.

Виявлення автентичних змістів української культури та спростування її імперсько-радянських тлумачень — одне з головних завдань деколонізації української культури. У статті запропоновано порівняльний аналіз української та західної версій деколонізації культури з метою уникнення некритичних запозичень та ігнорування особливостей українського контексту. Для успішної деколонізації української культури потрібне розроблення її 1) концепції, 2) методів теоретичного обґрунтування та 3) способів практичного втілення. У статті йдеться про те, що деколонізація української культури вможливується за умови позбавлення її дослідницьких стратегій колоніальних впливів, котрі виявляють ознаки імперської та радянської наукової парадигми соціального та гуманітарного знання. Ключові поняття пропонованої статті стосуються праць Найджеда Гігара (2023), Дугласа Мюрєя (2022), Лінди Мартин Алкоф (2023), Джона Дарвіна (2009), Квасі Квартенга (2013), Ярослава Грицака (2022), Сергія Плохія (2021, 2023), Тимоті Д. Снайдера (2017, 2918) та ін.

Ключові слова: деколонізація культури, екстрактивізм, контекст, культура скасування, методологія деколонізації, національний колоніалізм, політика воук.

Цитування: Гомілко, О. (2023). Деколонізація української культури: політика воук чи національне пробудження? *Філософська думка*, 3, 49—58. <https://doi.org/10.15407/fd2023.03.049>

Деколонізація як світовий тренд

Актуальність деколонізації української культури загострює не лише війна, яка унаочнила імперські зазіхання Росії. Сподівання «кінця історії» як глобального панування демократії не виправдовуються, натомість відчутним стає посилення авторитаризму й експансіонізму, що послаблює позиції демократії в сучасному світі. Відповідно, ресурс глобального впливу демократії зменшується. І хоча російська агресія проти України суттєво мобілізувала світову демократію, українська культура для свого захисту має покладатися на власний потенціал, розкриття якого потребує кропіткої та тривалої роботи.

Нині деколонізація задає світовий тренд в академічному та мистецькому середовищі. Популярний журнал *The Economist* за червень 2023 року опублікував статтю «Що читати, щоб зрозуміти імперіалізм і колоніалізм» (*The Economist*, 2023). Вказано на те, що тема імперіалізму та колоніалізму складна. Утім, її вплив на сучасні політичні дебати відчутний. У статті наголошено, що історія колоніалізму та імперіалізму ще недавно була академічно замовчуваною. Цю тему вважали неактуальною, а дослідників, які її вивчали, — невиразними й реакційними. Проте, на думку авторів статті, поява критичної расової теорії, а за нею руху «Життя чорношкірих мають значення» кардинально змінили інтелектуальний ландшафт. Багато хто, особливо ліві, стали звинувачувати колоніалізм та імперіалізм у багатьох нинішніх бідах — від системного расизму до економічної нерівності. Вважають, що питання імперіалізму та колоніалізму варті більшої уваги. У статті робиться висновок про те, що постколоніальні дослідження, якими займаються переважно теоретики літератури й імперська історія, стали полем інтелектуальної битви. Ці дослідження проводять нову лінію фронту в культурних війнах (*The Economist*, 2023).

Парадоксально, що українська культура, яка явно потребує деколонізації, лише з початком повномасштабної війни Росії розпочала активно говорити про свою деколонізацію. Тож нагальним завданням української філософії стає осмислення феномену деколонізації культури, що передбачає також подолання колоніальної залежності самих методів досліджень. Ідеться про ідейно-концептуальну деколонізацію. Отже, не лише предмет дослідження, але і його метод мають розірвати імперські когнітивні пута.

Важливим методом дослідження міг би стати порівняльний аналіз української та західної версій деколонізації культури. Найвиразніше західну деколонізацію презентує спрямований на подолання різного кшталту дискримінацій — переважно расизму та сексизму — рух, відомий під назвою *воук*. Говорити про *воук* як масовий рух дає підстави те, що його вплив не тільки поширюється на політику та мистецтво, а й виявляє себе у повсякденному житті пересічних громадян.

Амбівалентність воук: ризика культури скасування

Нерідко *воук* супроводжує культура скасування (кенселінгу), що претендує на право схвалення у публічній площині ідейних присудів. Створюється враження реанімації культурою скасування практики остракізму. Відомо, що остракізм замість аргументації та права на свободу думки використовує суспільний осуд. Здебільшого про нього згадують історики. Утім, нині відома чимала кількість гучних моральних «засуджень» не лише відомих публічних осіб, але й витворів мистецтва, літератури та історичних постатей, інституцій тощо. Схильність сучасної західної культури до остракізму настоює. Книга британського автора Найджела Гігара «*Колоніалізм. Моральна оцінка*» (Giggar, 2023), що стала цього року бестселером видання *The Sunday Times*, зосереджує увагу на ризиках політичної монополізації ідеології *воук* та необхідності ґрунтового й неупередженого переосмислення західного досвіду колоніалізму. Ґрунтовне дослідження ризиків політики *воук* також представлено в книзі Дугласа Мюррея «*Війна на Заході: як перемогти в епоху нерозуму*» (Murray, 2022).

Складний і суперечний характер реалізації політики *воук* вимагає від українських дослідників уважного її аналізу з тим, аби уникнути некритичного запозичення стратегій деколонізації. Очевидно, що дискурс деколонізації потребує скасування всього імперського, але скасування обдуманого, виваженого й системного. Інакше кажучи, скасування імперського не повинно уподібнюватися політично вмотивованому остракізму, а має набути значення раціонально обґрунтованої деконструкції імперських наративів. Інакше культура скасування може спричинити втрату культурних надбань.

Політична упередженість та категоричність *воук* здатні розхитати фундаментальні ціннісні підвалини західної культури, насамперед — свободу думки та верховенство права. Утім, якщо ціннісні підмурки західної культури мають достатній запас міцності, то в Україні вони досить крихкі. А тому наслідки необдуманого деколонізації української культури можуть бути руйнівними. Необачні рухи культури скасування здатні притлумити національне пробудження українців і засліпити нам шлях до свободи.

Імперські кайдани дослідницьких стратегій: деколонізація як звільнення

Яким чином має відбутися деколонізація української культури, щоб вона сприяла національному поступу до демократії? Як здійснити розкриття автентичних змістів української культури, не вигадуючи їх? Як подолати імперські та радянські стереотипи, не відтворюючи їх? Можна стверджувати, що для успішної деколонізації української культури потрібна розробка її 1) концепції, 2) методів теоретичного обґрунтування та 3) способів практичного втілення. На успіх деколонізації української культури можна розраховувати

за умови, що її дослідницькі стратегії буде позбавлено колоніальних кайданів. Вельми розповсюджені серед українських науковців дослідницькі настанови, як-то проїстматівська, наукоподібна, метафізична, аплікативна, дилетантська й самодіяльна (Фурс, 2009), мають бути: 1) ідентифіковано як ознаки імперської та радянської наукової парадигми соціального та гуманітарного знання; 2) доказово подолано як неефективні форми виробництва наукових знань; 3) замінено на сучасні дослідницькі методи.

Попри те що історичний матеріалізм втратив методологічну монополію в царині соціального й гуманітарного знання, його вплив на українських науковців досі простежується. Про проїстматівський тип соціального знання Володимир Фурс говорить як про *синдром нав'язливого повторення* (Фурс, 2009), позбутися якого, на його думку, заважають генераційні й інституційні причини. Однак виявилось, що ані зміна поколінь українських науковців, ані зміна назв українських академічних інституцій не позбавили українську науку від цього синдрому. Ясна річ, що проїстматівська методологія, яка мала на меті ментально легітимізувати наративи радянської імперії, навряд чи буде результативною в дослідженні деколонізації української культури. Натомість предметом прискіпливого аналізу у світлих дискурсах деколонізації має стати сама проїстматівська методологія, що навіть в умовах суверенної України продовжує сприяти збереженню колоніальних форм виробництва знань.

Позірна свобода думки: від комунізму до неоколоніалізму

На мій погляд, в українських соціальних та гуманітарних студіях популярніша не проїстматівська, а метафізична методологія. Ідеться про методологію, що спирається на традицію російської релігійної філософії, а тому її умовно можна назвати «рускомірною». Колоніальний зміст цієї методології вже не приховується за марксистською риторикою, а чітко артикулюється. Адже характерна риса російської філософської думки — прагнення до синтезу філософських досягнень людства на основі російського бачення проблем.

Ознакою втрати марксизмом ідейної монополії в Україні на початку 90-х років минулого століття стала доступність творів заборонених у радянський час представників російської релігійної філософії, як-то Миколи Бердяєва, Миколи Федорова, Володимира Соловйова, Василя Розанова й інших. Переважно саме їхні тексти заповнили книжкові полиці українських гуманітаріїв. Великі накладі російських видань робили ці тексти доступними для широкого загалу українців. Тож звернення до методології російської релігійної філософії в українських дослідницьких розвідках мало «успіх» із огляду на її масову зрозумілість. Додам, що відтворювались імперські наративи російської релігійної філософії не лише в наукових дослідженнях, але й у риторичі політиків, телевізійних передач, серіалів, пісень тощо. Загорнені у примітивну форму поп-культури метафізичні ідеї «руського міра», як-то

зневага до розуму, абсолютизація віри, засудження західних цінностей, пасіонарність та інші, виявилися значно легшими для сприйняття серед українців, аніж розпізнання їхніх колоніальних імплікацій.

Довготривале співіснування російської та української філософських традицій у межах єдиного імперського інтелектуального простору відіграло значну роль у рецепції російської релігійної філософії в Україні. Треба усвідомити, що це співіснування призвело до значного змішування двох традицій та суттєвого впливу імперських наративів. У порівнянні із західною філософією критика марксизму та комунізму від російських мислителів сприймалась як радикальніша, а їхні ідеї — як більш глибокі. Тож російська релігійна філософія непомітно й безболісно замінила в Україні радянський марксизм. Перспективу комунізму замінив «руській мір». Свобода думки виявилася позірною. Імперський маховик поневолення набирав нових обертів неоколоніалізму. Російська релігійна філософія виявилась ефективним засобом його прискорення.

Незважаючи на, здавалось би, принципову відмінність радянського марксизму та російської релігійної філософії, їх об'єднує недовіра до розуму та покладання на віру. Певна річ, відмова від марксизму спричинила суттєві концептуальні й тематичні зміни в тогочасній філософії. Замість матеріалістичного розуміння історії та законів діалектики філософський дискурс захопився ідеями космізму, всеєдності, боголюдства, духовності тощо. Але так само як радянська філософія, російська релігійна філософія не спонукала до логічної аргументації, чіткості визначень і ясності формулювань. Строгу філософську рефлексію вона розглядала як те, що радше перешкоджає, ніж допомагає пізнати «справжні глибини» людської духовності. Сугестія, а не критична аргументація визначає значущість філософських ідей. Звідси постійна критика західної філософії за її формальну строгість і відсутність «особистої думки». Дотепер відголоски цієї методології звучать в українському філософському середовищі.

До прикладу візьмімо методологічну настанову популярного в сучасній Росії Івана Ільїна. Він відверто говорить про примітивність як дослідницький метод. Але примітивність стосується змісту тексту, а не його викладу. Тексти Ільїна, навпаки, заплутані й неясні, через що вони можуть справляти враження глибини та складності, а відповідно й розумності. Фурс іронічно називає такий підхід «ширко умный» (Фурс, 2009). За словесним туманом такої метафізики важко розгледіти відсутність думки. Скажімо, у багатьох своїх творах Ільїн використовує поняття духовності, не даючи йому, однак, жодного чіткого визначення. Тож сприймати такі тексти краще «серцем», а не розумом. Ідеологічно-публіцистичний характер пізніх творів Ільїна робить їх придатними для широкої пропаганди, яка, на його думку, має молотком вбивати думки в голови. Головне завдання своїх текстів він вбачав у формуванні консервативних переконань про міць державності, сильну владу, підпорядкування, авторитаризм і ворожу Україну.

Важливо, щоб творчість російської релігійної філософії стала предметом ґрунтовного аналізу в контексті дискурсу деколонізації, а не опинилася за дужками через культуру скасування. Інакше дух «руського міра» буде тривалий час переслідувати мислення українців. Про важливість деколонізації російських студій говорить Сергій Плохій (ASEEES, 2022). Адже у світовій науці вплив імперських наративів на вивчення російської культури ще досить помітний. Не виключаю можливість осмислення деколонізації української культури через звернення до ідей та концептів російської релігійної філософії. Тож низка звичних кліше та стереотипів на кшталт українського кордоцентризму, антеїзму, пасіонарності, духовності, справжності й інших має бути переосмислено як такі, що утримують українську культуру в колоніальному полоні.

Деколонізація епістемології як умова деколонізації культури

Не випадково цьогорічну спінозівську лекцію в Амстердамському університеті присвячено впливу колоніалізму на епістемологію (Spinoza Chair, 2023). Зазначу, що з метою поширення новітніх філософських ідей із 1995 року започатковано традицію запрошувати відомих іноземних філософів в Амстердамський університет на посаду голови кафедри імені Спінози. На щорічних спінозівських лекціях вони озвучують найбільш значущі здобутки сучасної філософії. Цього року кафедру очолює Лінда Мартин Алкоф, професорка філософії Міського університету Нью-Йорка. Головну тему її досліджень становить вплив колоніалізму на започатковану Декартом сучасну епістемологію. Останню Алкоф розглядає як ментальне втілення європейської колоніальної експансії, що слугувала виробленню колоніально зумовлених знань. Тож спосіб пізнання світу в добу колоніалізму відповідає її загарбницьким інтересам, а не розкриттю об'єктивної істини.

Аналіз впливу колоніалізму на сучасну епістемологію та пошук шляхів його подолання визначає тематичне поле дискурсу деколонізації епістемології. Перша спінозівська лекція має назву «*Екстрактивізм як модель модерної епістемології*». Ідеться про екстрактивістську епістемологію (*extractivist epistemology*) як теорію пізнання привласнювального капіталізму. Вважають, що через наявні інституції та панівні дискурси колоніалізм досі присутній у нашому житті. Є думка, що такі загальноживані слова, як «прогрес» і «розвиток» — також засіб легітимації колоніального характеру капіталізму. Іще один популярний термін, хоч і досить розмитий — «культурна апропріація» (*cultural appropriation*), він також фіксує процес привласнення культурних здобутків (Murray, 2022). І поняття екстрактивізму, і поняття культурної апропріації досить суперечливі, вони спонукають до академічної дискусії.

Друга цьогорічна спінозівська лекція має назву «*Деколонізаційний діалогічний підхід як коригувальна епістемологія*» (Spinoza Chair, 2023). Це лекція про методологію дискурсу деколонізації. В анотації до неї сказано, що

деколонізаційні підходи мають брати до уваги контексти, які, з одного боку, інформують, а з іншого — обмежують наші практики пізнання. Така дослідницька настанова підхоплює критику абсолютизації умоглядних методів дослідження. Контекстуальне знання приходить на зміну трансцендентному, фіксує різнобарв'я та динамічність життєвої реальності. Алкоф пропонує коригувальні підходи, завдяки яким стає можливим розширення зони знання, яке ми поділяємо з *іншими* людьми. Ідеал чутливості до відкритої публічної сфери має враховувати колоніальну історію та особливості соціальних конфліктів.

Деколонізація культури: значущість контексту

Отже, зміст та форми деколонізації суттєво визначає контекст, соціальний та культурний. Деколонізація в західній культурі відбувається здебільшого завдяки критичній саморефлексії академічного середовища щодо колоніалізму власних країн у минулому. Каяття перед колонізованими народами — її важливий елемент. Низка відомих британських університетів, серед яких найрадикальнішою позицією вирізняється Кембриджський університет (Woke up, 2023), схильні до гострої самокритики власної історії стосовно не лише культурної політики кампусів (демонтаж меморіальних плит, пам'ятників, назв будинків, вулиць тощо), але й змісту силабусів. Відчуття провини західного світу перед колоніальними народами породжує упередженість в оцінюванні західної культури. Існують ризики політичної монополізації ідеології *воук* головним чином лівими силами. Як уже зазначалося, політика кенселінгу загрожує базовим цінностям західної цивілізації.

Тим часом деколонізація української культури стосується сучасної неокolonіальної політики, яку Росія нав'язує Україні й досі. Тож не колоніальне минуле, а європейське майбутнє України визначає актуальність її деколонізації. Культурна стійкість, а не моральне каяття, уможлиблюють її успіх. Основна мета деколонізації української культури полягає у відновленні її аутентичних змістів, що сприяє зміцненню національної ідентичності українців. Подолання імперських та радянських стереотипів виявляє суголосність ідей та цінностей української культури європейській традиції. Цінність індивідуальної свободи — одна з таких. Застереження Михайла Драгоманова про *відповідальність* римських інтелектуалів за кризові події римської історії актуальні й щодо політики *воук*. Українська культура потребує національного пробудження, а не *воук*-скасувань.

Деколонізація української культури: контекст «неправильної» імперії

Так, політика путінського режиму ставить за мету відновлення не лише СРСР, а й кордонів Російської імперії, яка виникла внаслідок експансивної політики Петра I наприкінці XVIII століття. У цьому російський режим вбачає здійснення історичної справедливості. Тож не дивно, що Путін нерідко критикує

національну політику радянської імперії за її загравання з етнічними культурами підкорених народів. Особливо це стосується українців. Бо визнання їх як окремого народу підважує російську ідентичність у її історичних та культурних підвалинах.

На відміну від традиційних західних імперій, російське панування приласнює не лише територію, природні та економічні ресурси, а й історію та культуру. Тому про Росію говорять як про «неправильну імперію» (Грицак, 2022). Можна говорити про ознаки національного колоніалізму радянського періоду в Україні — процесу інтеграції колоніальним режимом підкорених народів у державу за власними політичними та культурними стандартами. А тому дискусії щодо колоніального характеру радянського періоду української історії тривають. Відомо, що в цей час економіка України зазнає певної модернізації, тож визначити її як суто колоніальну важко. Внаслідок практики національного колоніалізму виникає радянська ідентичність українців, де імперське під назвою радянського містить український елемент. Донині широко вживане поняття «вітчизняне» (отечественное) викликає гостру дискусію (Ляхович, 2016), адже навіть побіжний семантичний аналіз слова «вітчизняний» фіксує колонізаційні стандарти, легітимуючи імперську політику радянської Росії. У академічному тлумачному словнику (1970–1980) слово «вітчизняний» пояснюється як «створений у своїй державі, тобто не іноземний» (Академічний тлумачний словник, s.a.). Утім, варто пам'ятати, що йдеться про СРСР. Тож колоніальні імплікації цього поняття очевидні.

Сучасна експансіоністська політика Росії принципово відрізняється не лише від політики класичних західних імперій, а й навіть від політики більшовицької Росії. Розпочатий Росією у 2014 році воєнний конфлікт із Україною має на меті не інтегрувати українців у свою державу, а знищити їхню національну ідентичність.

На відміну від досвіду деколонізації культури західних країн, деколонізацію культури в Україні орієнтовано на легітимацію модерних європейських цінностей. Вона спирається на ціннісно-концептуальну стратегію мислення європейського зразка — на противагу «рускомірній» (євразійській) традиції мислення. Головний водорозділ між цими традиціями пролягає в річці цінностей свободи, верховенства права та раціональної аргументації.

Деколонізація української культури передбачає її очищення від травматичних наслідків колоніальних репресій. Йдеться не лише про ідеї та цінності, а й про антропологічні та когнітивні наслідки. Нерідко вони постають у вигляді гібридних схрещень прорадянських, імперських та західних ціннісних уподобань, мисленнєвих схем чи форм поведінки українців. Лише за умови ґрунтовного та всебічного їх дослідження можна сподіватися на успішне здійснення деколонізації української культури. Національне пробудження українців уже відбулося. Важливо, щоб воно стало початком нашого національного змужніння.

Війна значно прискорює процеси деколонізації української культури, виявляючи її відкритість до європейської інтеграції та світового співробітництва. Спротив українців російській окупації став можливим завдяки нашому усвідомленню себе як європейської нації. Війна остаточно засвідчила протистояння європейських цінностей індивідуальної свободи та демократії, які сповідують українці, архаїчному духу насильства та ненависті «руського міра».

ДЖЕРЕЛА

- Академічний тлумачний словник. (1970–1980). Взято з: <http://sum.in.ua/s/vitchyznjanyj>
- Грицак, Я. (2022). *Міф про «братні народи», перемога України та як Російська імперія викривляла історію*. Взято з: <https://suspilne.media/254862-aroslav-gricak-mif-pro-bratni-narodi-peremoga-ukraini-ta-ak-rosijska-imperia-vikrivlala-istoriu/>
- Ляхович, М. (2016). *Витчизняний чи Національний?* Взято з: <https://tinyurl.com/4c3fw8nv>
- Фурс, В. (2009). *Нищета соціальної філософії*. Взято з: <http://www.russ.ru/pole/Nischeta-social-noj-filosofii>
- ASEEES Convention Theme*. (2022). Взято з: <https://www.aseees.org/convention/2022-aseees-convention-theme>
- Giggar, N. (2023). *Colonialism. A Moral Reckoning*. William Collins.
- Murray, D. (2022). *The War on the West: How to Prevail in the Age of Unreason*. Harper Collings Publishers.
- Spinoza Chair Philosophy Department Amsterdam University*. (2023). Retrieved from: <https://www.uva.nl/en/discipline/philosophy/spinoza-chair/spinoza-chair.html>
- The Economist. (2023). *What to read to understand imperialism and colonialism, June 1st*. Retrieved from: <https://www.economist.com/the-economist-reads/2023/06/01/what-to-read-to-understand-imperialism-and-colonialism>
- Woke up, babe! Cambridge most radical uni in UK*. (2023). Retrieved from: <https://www.varsity.co.uk/news/24871>

Отримано 10.08.2023

REFERENCE

- Academic explanatory dictionary*. (1970–1980). [In Ukrainian]. Taken from: <http://sum.in.ua/s/vitchyznjanyj> [=Академічний 1970–1980]
- ASEEES Convention Theme*. (2022). Взято з: <https://www.aseees.org/convention/2022-aseees-convention-theme>
- Furs, V. (2009). *Poverty of social philosophy*. [In Russian]. Retrieved from: <http://www.russ.ru/pole/Nischeta-social-noj-filosofii> [=Фурс 2009]
- Giggar, N. (2023). *Colonialism. A Moral Reckoning*. William Collins.
- Hrytsak, Ya. (2022). *The myth of «brotherly nations», the victory of Ukraine and how the Russian Empire distorted history*. [In Ukrainian]. Retrieved from: <https://suspilne.media/254862-aroslav-gricak-mif-pro-bratni-narodi-peremoga-ukraini-ta-ak-rosijska-imperia-vikrivlala-istoriu/> [=Грицак 2022]
- <https://www.uva.nl/en/discipline/philosophy/spinoza-chair/spinoza-chair.html>
- Liakhovych, M. (2016). *Domestic or National?* [In Ukrainian]. Retrieved from: <https://tinyurl.com/4c3fw8nv> [=Ляхович 2016]
- Murray, D. (2022). *The War on the West: How to Prevail in the Age of Unreason*. Harper Collings Publishers.
- Spinoza Chair Philosophy Department Amsterdam University*. (2023). Retrieved from: <https://www.uva.nl/en/discipline/philosophy/spinoza-chair/spinoza-chair.htm>

The Economist. (2023). *What to read to understand imperialism and colonialism, June 1st*. Retrieved from: <https://www.economist.com/the-economist-reads/2023/06/01/what-to-read-to-understand-imperialism-and-colonialism>

Woke up, babe! Cambridge most radical uni in UK. (2023). Retrieved from: <https://www.varsity.co.uk/news/24871>

Received 10.08.2023

Olga GOMILKO, Doctor of Sciences in Philosophy, Professor,
Leading Research Fellow at the Department of Philosophy of Culture,
Ethics and Aesthetics,
H.S. Skovoroda Institute of Philosophy, NAS of Ukraine,
4, Triokhsviatytska St., Kyiv, 01001.
olga.gomilko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8762-9191>

DECOLONIZATION OF UKRAINIAN CULTURE: VOUK POLICY OR NATIONAL AWAKENING

The article is devoted to the decolonization of Ukrainian culture as an important factor of nation-building in the European perspective. At the same time, decolonization is a current trend in Western academic thought, which is embodied in social activism, in particular, in the wok movement and the culture of abolition. Postcolonial studies has become an intellectual battleground. These studies draw a new front line in the culture wars. Rethinking Western culture in light of its imperial expansionist past defines the goal of decolonization. However, the tendency towards the politicization of vook and the culture of cancellation. carries the risks of undermining the basic values of Western culture - freedom of thought and the rule of law, while the decolonization of Ukrainian culture has a different purpose. Unlike cultural decolonization in Western countries, cultural decolonization in Ukraine is aimed at legitimizing modern European values (Lisbon Agreement, 2007) by overcoming the «Russian-oriented» (Eurasian) tradition of thinking.

Identifying the authentic contents of Ukrainian culture and refuting its imperial-Soviet interpretations is one of the main tasks of the decolonization of Ukrainian culture. The article offers a comparative analysis of Ukrainian and Western versions of cultural decolonization in order to avoid uncritical borrowings and ignoring the peculiarities of the Ukrainian context. The successful decolonization of Ukrainian culture requires the development of its 1) concept, 2) methods of theoretical substantiation, and 3) methods of practical implementation. The article states that the decolonization of Ukrainian culture becomes possible if its research strategies are deprived of colonial influences, which reveal indications of the imperial and Soviet scientific paradigm of social and humanitarian knowledge. The key concepts of the research are referring to the works of Nigel Giggar (2023), Douglas Murray (2022), Linda Martin Alcoff (2023), Jonh Darwin (2009), Kwasi Kwarteng (2013), Yaroslav Hrytsak (2022), Serhii Plokhii (2021, 2023), Timothy D. Snyder (2017, 2018) and others.

Keywords: *decolonization of culture, extractivism, context, the culture of cancellation, methodology of decolonization, national colonialism, politics of woke-up.*